

**Selectieadvies archeologische monumentenzorg
Gemeente Loon op Zand**

Lobelia - De Moer

**Rapport Archeologisch Bureauonderzoek en Verkennend
Booronderzoek De Hooivork, De Moer in de gemeente Loon op
Zand**

**Econsultancy-rapport 21808.101
(versie 1.0, 01-05-2023)**

	Naam	Afdeling/bedrijf	Datum	Paraaf
Opsteller	Johan Verspay	senior KNA archeoloog, gemeente 's-Hertogenbosch afdeling SO/Erfgoed	20-07-2023	
Controle Gemeente Loon op Zand	Willie van Veghel	Adviseur ruimtelijke procedures Afdeling Ruimtelijke Ontwikkeling	-07-2023	

1 Inleiding

In opdracht van Accent Adviseurs b.v. heeft onderzoeks- en adviesbureau Econsultancy een archeologisch vooronderzoek in de vorm van een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (verkennend booronderzoek) uitgevoerd in het plangebied De Hooivork, thans Lobelia, in De Moer, gemeente Loon op Zand. Aanleiding voor het onderzoek is de aanvraag van een omgevingsvergunning ten behoeve van het realiseren van een nieuwbouwwijk in het gebied. Hiertoe is een wijziging van het huidige bestemmingsplan nodig. Als onderdeel van de bestemmingsplanprocedure moet een ruimtelijke onderbouwing worden opgesteld. Hierbij moet ook inzichtelijk worden gemaakt welke archeologische waarden binnen het plangebied kunnen worden verwacht en wat het effect is van eventuele ingrepen op deze eventuele archeologische waarden.

De oppervlakte van het plangebied bedraagt circa 4,5 ha. De precieze verstoringsdiepte van de toekomstige ontwikkeling is onbekend, maar zal reiken tot in het ongestoorde dekzand en daarmee een bedreiging vormen voor eventueel aanwezige archeologische resten. Het westelijke deel van het plangebied is momenteel in gebruik zijn door grondwerk- en bestratingsbedrijven en is grotendeels verhard en voorzien van enkel bedrijfsgebouwen en loodsen. Het oostelijk deel van het is onbebouwd en wordt momenteel gebruikt als grasland. Hieromheen liggen agrarische percelen.

De gemeente Loon op Zand houdt - als bevoegde overheid – toezicht op zijn archeologisch erfgoed en het zorgvuldige beheer van zijn bodemarchief. Het archeologisch bureauonderzoek en het daaruit volgende selectieadvies is daartoe voorgelegd aan de afdeling SO / Erfgoed van de gemeente 's-Hertogenbosch.

2 Archeologisch Bureauonderzoek met Verkennende boringen

Onderzoeksbureau Econsultancy deed verslag van het onderzoek in het rapport:

A.H. Schutte & J. Holl, 2023: *Rapport archeologisch bureauonderzoek en verkennend booronderzoek De Hooivork, te De Moer in de gemeente Loon op Zand*, Boxmeer (rapportnummer 12808.001), (versie 1).

Doelstelling

Het bureauonderzoek heeft ten doel de geologische, bodemkundige en landschappelijke kenmerken van het onderzoeksgebied te beschrijven en de bekende en verwachte archeologische waarden in het te inventariseren. Op basis daarvan kan een gespecificeerde archeologische verwachting worden opgesteld voor het plangebied.

Met het inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek wordt aanvullende informatie verzameld met betrekking tot de bodemopbouw en fysische geografie van het landschap, voor zover deze van invloed zijn op de locatiekeuze en landschappelijk gebruik in het verleden. Daarnaast wordt met de boringen bepaald in hoeverre het bodemprofiel nog intact is

Methode en werkwijze

Voor het bureauonderzoek is literatuur geraadpleegd over de geologie, geomorfologie, het hoogteverloop (AHN) en de bodemopbouw van het onderzoeksgebied. Voor de jongere tijdvakken zijn verschillende historische bronnen bestudeerd waaronder de beschikbare oude kadastrale en topografische kaarten. Bij heemkundekring Loon op 't Sandt en Archeologische Werkgemeenschap Nederland, afdeling 24 Midden Brabant is aanvullende streekhistorische informatie opgevraagd. De archeologische waarden zijn geïnventariseerd met behulp van gegevens uit Archis 3 van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en de gemeentelijke archeologische verwachtingskaart.

Met het verkennende booronderzoek is aanvullende informatie verzameld over de geomorfologische, geologische en bodemkundige karakteristieken en is de beoordeeld in hoeverre de bodemopbouw nog intact is. Aan de hand daarvan kan een inschatting gemaakt worden omtrent de gaafheid van een eventuele archeologische vindplaats. Hiervoor zijn in het plangebied 21 boringen gezet binnen een verspringend 40 bij 50 m grid. Overeenkomstig het PvA zijn deze gezet met een Edelmanboor (7cm) en met een zandguts (Ø 2cm) en ingemeten met de GPS. De boringen reikten tot een diepte van 170 cm beneden maaiveld. In verband met aanwezige verharding konden zes van de geplande boringen niet worden doorgezet tot in de natuurlijke ondergrond.

Bevindingen

Het bureauonderzoek toonde aan dat er zich mogelijk archeologische waarden in het plangebied zouden kunnen bevinden. Op basis van het bureauonderzoek heeft het plangebied een middelhoge verwachting voor het Laat-Paleolithicum, Neolithicum en de Bronstijd gekregen en een lage verwachting voor de overige archeologische perioden.

De basis van De Moer dateert waarschijnlijk van het Bølling, hierdoor zouden er resten uit het Laat-Paleolithicum in het plangebied te verwachten zijn. Door het ontbreken van concrete waarnemingen uit deze periode in het gebied wordt de archeologische verwachting als middelhoog gewaardeerd. De landschappelijke ligging van het plangebied in een vlakte met dekzandwelingen ligt, op ruime afstand van stromend water, zijn de omstandigheden voor jacht en voedselverzameling niet bijzonder gunstig. De verwachting op het aantreffen van resten uit het Mesolithicum wordt daarom laag verondersteld. Voor de vroege landbouwgemeenschappen uit het Neolithicum en de Bronstijd was de landschappelijke situatie gunstiger, maar door de vernatting die langzaam begon op te treden nam deze geschiktheid gedurende met name de Bronstijd af. Op basis van het ontbreken van archeologische vondsten geldt voor het plangebied een middelhoge verwachtingswaarde voor archeologische resten uit het Neolithicum en de Bronstijd. Voor de periode IJzertijd tot en met Vroege Middeleeuwen geldt een lage verwachting. Waarschijnlijk is het plangebied tussen 1500 en 500 voor Chr. onderdeel gaan uitmaken van een groot veengebied. Eventuele archeologische resten uit de IJzertijd tot en met Vroege Middeleeuwen zouden in dit veenpakket kunnen zijn achtergebleven, maar door het turfsteken vanaf de Late Middeleeuwen zullen deze resten zijn verdwenen. In de Late Middeleeuwen is het veen in het gebied ontgonnen maar vervolgens is het pas in de eerste helft van de 20e eeuw in agrarisch gebruik genomen. Daarvoor was het heide, waarschijnlijk ontstaan na de winning van het hoogveen. De archeologische verwachting voor de perioden Late- Middel-eeuwen en Nieuwe tijd is daarom laag.

Uit het aanvullende booronderzoek blijkt dat de bodem in het gehele plangebied is verstoord tot in het ongestoorde dekzand, de C-horizont. Op het bedrijventerrein (westelijk deel plangebied) loopt de verstoring door tot 0,75 à 0,95 m -mv (5,9 à 6,0 m NAP). Een deel van de boringen is gestuit op puin of verharding, maar op basis van extrapolatie met omliggende boringen en het vergelijken van de NAP-waarden, wordt verwacht dat de bodem ook in de gestuite boringen is verstoord tot in de C-horizont. In de schapenweide (oostelijk deel plangebied) is de bodem eveneens verstoord tot 0,4 à 0,6 m -mv (5,5 à 6,4 m NAP). Bovendien bestaat de natuurlijke ondergrond uit verspoeld dekzand, in het zuidoosten met roestvlekken. Dergelijke afzettingen zijn kenmerkend voor lager gelegen gebieden met vaak vochtige omstandigheden. Op basis van de verstoring en de aanwezigheid van verspoeld dekzand, wordt de archeologische verwachting bijgesteld naar laag.

Advies

Op grond van de resultaten van het bureau- en veldonderzoek adviseert Econsultancy om het plangebied vrij te geven.

3 Beoordeling Bureauonderzoek namens/door de Gemeente Loon op Zand

Het bureauonderzoek is zorgvuldig uitgevoerd overeenkomstig de vigerende eisen zoals gesteld in KNA 4.1, protocol BRL SIKB 4002. Een compliment is op zijn plaats met betrekking tot de uitvoerige inventarisatie en synthese van de beschikbare informatie. Het verkennend booronderzoek is naar behoren uitgevoerd conform de specificatie VS03 booronderzoek van het inventariserend veldonderzoek (landbodems) (KNA 4.1, protocol 4003).

Het onderzoeksrapport voldoet aan de gestelde eisen (KNA 4.1, protocol) en biedt een goede integratie van de bevindingen van het archeologisch bureauonderzoek en de verkennende inventarisatie aan de hand van boringen. Het biedt daarmee voldoende informatie om tot een afgewogen besluit te komen.

3.1 Selectieadvies Gemeente Loon op Zand

Uitgaande van het bovenstaande, kan de gemeente nu instemmen met de inhoud en strekking van het rapport van Econsultancy. De bodem is hier al te zeer verstoord als gevolg van de veenwinning en heideontginning en de landschappelijke ligging blijkt sowieso in het verleden geen gunstige uitgangssituatie te hebben geboden voor zowel jagers-verzamelaars als vroege landbouwgemeenschappen. De gemeente neemt dan ook het advies over om in dezen binnen de AMZ-cyclus geen nader onderzoek noodzakelijk te achten en het plangebied vrij te geven ten aanzien van archeologie. Omdat er geen archeologische gegevens voor de prehistorie bekend zijn uit de nabije omgeving, kan het geen kwaad om de archeologische werkgroep te vragen nog een controle

waarneming te doen bij het bouwrijp maken van het terrein. Dit hoeft verder geen belemmeringen voor de voortgang van het werk mee te brengen. Aan de ontwikkelaar het verzoek daar ruimte voor te bieden.

Desondanks is het altijd mogelijk dat tijdens grondwerkzaamheden onverwacht archeologische vondsten aan het licht komen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van de grondwerkzaamheden te wijzen op de plicht deze zogenoemde toevalsvondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 5.10 en 5.11 van de Erfgoedwet. De melding dient behalve bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) tevens plaats te vinden bij de gemeente Loon op Zand.